

Arkivsak: 19/00989-2

Plan for solidaritetsbesøk

Sammendrag

Solidaritetsbesøk mellom kirker er konkrete uttrykk for at vi hører sammen i en verdensvid kirke, det styrker det kristne fellesskapet og kan ha spesielt stor verdi i situasjoner der kristne befinner seg i en vanskelig situasjon.

Mellomkirkelig råd har utarbeidet en plan for pastoral- og solidaritetsbesøk. Denne planen er et svar på et vedtak gjort av Mellomkirkelig råd i behandlingen av saken «Mellomkirkelig råds arbeid med tros- og livssynsfrihet», MKR 19/18. Planen er tenkt som et arbeidsverktøy i planlegging av solidaritetsreiser og vil bidra både til prioritering av reiser, sammensetning av delegasjoner og planlegging, gjennomføring og oppfølging av reiser. Planen utvikles videre i nært samarbeid med Bispemøtet, med andre aktører innenfor Den norske kirke og med andre samarbeidspartnere.

I første del av planen presenteres grunnleggende teologisk tenkning omkring solidaritetsreiser fra Den norske kirke, hvor vi blant annet henter inspirasjon fra Kirkenes verdensråds tenkning om pilegrimsvandring og Det lutherske verdensforbunds teologi om kommunion (communion). I andre del går vi gjennom noen praktiske sider ved solidaritetsreiser, slik som hva som er hensiktsmessig sammensetning av delegasjoner, og hvordan forberedelse, program, oppfølging og gjenbesøk kan legges opp for å få mest mulig ut av besøket og hindre utilsiktede negative konsekvenser. Til sist presenteres et forslag over prioriterte solidaritetsbesøk og gjenbesøk for perioden 2019-2021.

Forslag til vedtak

Bispemøtet har drøftet utkast til plan for pastoral- og solidaritetsbesøk utarbeidet av Mellomkirkelig råd, og ser dette som et tjenlig dokument med sikte på ivaretagelse av kontakt mellom Den norske kirke og kirker andre steder i verden. Bispemøtet vil gi følgende innspill til den videre bearbeidelse av planen:

--
--
--

Saksorientering

Bakgrunn

Mellomkirkelig råd behandlet på sitt møte i mars 2019 en plan om pastoral- og solidaritetsbesøk. Det ble gjort følgende vedtak, jf MKR-05/19:

Vedtak:

1. Mellomkirkelig råd ber om at planen revideres i tråd med innspillene fra samtalen.
2. Rådet ber om at planen drøftes med Bispemøtet og med eksterne samarbeidspartnere og behandles i Teologisk nemnd (TN), Komiteen for internasjonale spørsmål (KISP) og Menneskerettighetsutvalget (MRU). MKR ber om å få en revidert utgave tilbake til behandling på sitt septembermøte.

Bispemøtet gis nå en anledning til å gi innspill til det videre arbeidet med planen, frem mot endelig fastsettelse i september 2019.

Plan for pastoral- og solidaritetsbesøk

I Strategi for Mellomkirkelig råds arbeid for tros- og livssynsfrihet 2019-2021, er pastoral- og solidaritetsbesøk fra representanter for Den norske kirke til kirker i andre deler av verden fremhevet som et viktig satsningsområde, sammen med gjenbesøk fra andre kirker til Den norske kirke. I arbeidet med denne strategien ble det tydeliggjort et behov for å jobbe mer planmessig med å planlegge og forberede slike besøk, og dette har vært gjenstand for samtaler med Bispemøtets arbeidsutvalg og rådet i Samarbeid menighet og misjon. I arbeidet med denne planen er det også innhentet informasjon og innspill fra Den norske kirkes bispedømmer, SMM-organisasjonene og Kirkens Nødhjelp. I vedtaket i MKR 19/18 heter det: *Mellomkirkelig råd ber om at det utarbeides en plan for pastoral- og solidaritetsbesøk, med gjenbesøk.*

Dette dokumentet er ment som et arbeidsverktøy, og som et levende dokument. Ved behov kan planen revideres i løpet av perioden.

I løpet av 2019 vil Mellomkirkelig råd med bistand fra Kirkerådets kommunikasjonsavdeling utvikle en kommunikasjonsstrategi for arbeidet med tros- og livssynsfrihet. Denne strategien vil bli en viktig ressurs også i arbeidet med solidaritetsreiser, og disse to dokumentene må sees i sammenheng.

1. Solidaritetsbesøk som pilegrimsreise

For om ett lem lider, lider alle de andre med. Og om ett lem blir hedret, gleder alle de andre seg. (1. Kor. 12.26)

Solidaritetsbesøk mellom kirker er konkrete uttrykk for at vi grunnleggende sett er en del av den samme globale kristne kirke. En måte å uttrykke innholdet og verdien i slike reiser på, er å se på dem som pilegrimsreiser, der besøket er en åndelig reise som skaper forandring både i den som reiser og i den som tar imot besøk. Kirkens verdensråd ser på pilegrimsreiser mellom kirker som del av den større «Pilegrimsreise for rettferdighet og fred» som har definert mye av det økumeniske livet siden KVs generalforsamling i Busan i 2013.

Solidaritetsreiser som pilegrimsreiser innebærer i denne tradisjonen både å feire mangfold og fellesskap, og å se Guds nærvær i lidelsen og undertrykkelsen som vi blir vitne til hos dem vi besøker. Å møte erfaringer av lidelse og å se konsekvensene av ødeleggelse og vold, kan lede oss til omvendelse og frigjøre oss fra selvopptatthet, egoisme og vår egen medvirkning til undertrykkelse. Slik kan erfaringer av pilegrimsreiser føre til personlig omvendelse fra likegyldighet og gi frihet og mot til å leve i fellesskap, verne om skaperverket og kjempe mot urett.¹ Pilegrimsreiser er dermed både et mål i seg selv og viktige virkemidler i kirkenes arbeid for rettferdighet og fred.

¹ Pilgrim Team Visits in the Context of the Pilgrimage of Justice and Peace: Guidelines. World Council of Churches, 2019 (oppdater og sett inn lenke)

Innenfor den lutherske familien brukes ordet *kommunion* for å beskrive det tette fellesskapet mellom de lutherske kirkene i verden. Dette fellesskapet er «gave før det blir oppgave» og er definerende for hva det vil si å være luthersk kirke, og gjensidige besøk mellom lutherske kirker blir da en måte å realisere og styrke disse båndene som allerede er der som Guds gaver. I likhet med i KV beskriver også Det lutherske verdensforbund (LVF) selve fellesskapet som en åndelig reise der «Guds ånd gjør oss i stand til å lytte til hverandre og dele våre gleder og sorger med hverandre»². Slik Gud er til stede i samfunnets ytterkanter og i lidelsen, er fellesskapet av kirker også kalt spesielt til å være akkurat der. Det lutherske verdensforbund bruker veien til Emmaus som modell for at vi som kristne og kirker skal ledsage hverandre gjensidig («mutual accompaniment»).

Når Den norske kirke legger opp besøk til søsterkirker, har vi disse perspektivene med oss: Hvem er det som er de marginaliserte, de undertrykte, som vi inviteres spesielt til å gå sammen med? Hvilke kirker har vi særskilte forpliktelser overfor, på bakgrunn av at vi er i samme kirkefamilie (kommunion), at vi deler en felles historie, eller at kirkene befinner seg i «utkantene» eller er ekskludert, kanskje også innenfor det økumeniske fellesskapet? Også i den økumeniske verden kan det være slik at noen har mange venner, mens andre kanskje står mer alene.

Vi forventer at pilegrimsreisen skal skape forandring – både hos oss selv og dem vi besøker. Når vi planlegger reiser, er vi åpne for at de kan sette i gang prosesser som går ut over det vi kan planlegge eller forutse, men som kan vise seg å bli viktige på sikt. Samtidig har vi ansvar for å ta hensyn til hvordan reisene kan ha best mulig effekt, ikke bare for oss selv, men også for dem vi besøker. Vurderinger av mulighet for kommunikasjonsarbeid, påvirkningsarbeid og effektiv ressursbruk er derfor viktige faktorer i både å bestemme hvilke steder vi besøker, sammensetning av delegasjoner og hvordan reisene legges opp.

Formålene med reisene kan variere, men følgende aspekter vil alltid være en del av et solidaritetsbesøk:

- styrke kontakten og de økumeniske båndene mellom kirker
- vise solidaritet med mennesker som lever med vold og undertrykkelse
- be sammen
- dele erfaringer, visjoner og strategier for å kjempe mot undertrykkelse og for rettferdighet

I tillegg vil det i de aller fleste solidaritetsreiser være et mål å *skape oppmerksomhet* om en situasjon og *drive påvirkningsarbeid* overfor myndigheter, for å bidra til konkret endring for menneskene i landet vi besøker. Der reisen har et uttrykt mål om å påvirke myndigheter, må dette legges inn i planlegging av programmet og være en del av planleggingen, slik at vi sammen med vertskapet og andre vurderer hvordan dette kan gjøres mest mulig effektivt.

I en del tilfeller er ikke offentlig kommunikasjon hensiktsmessig, og påvirkningsarbeid vil da skje gjennom «stille diplomati» i samarbeid med dem vi besøker. I mange tilfeller gir imidlertid slike reiser også en god mulighet for offentlig kommunikasjon som vi kan benytte mer strategisk.

2. Planlegging, gjennomføring og etterarbeid

Sammensetning av delegasjoner

Delegasjoner kan ha ulike størrelser og sammensetning etter hva som er formålet med reisen. Noen reiser er studiereiser der hovedformålet er kompetansebygging for deltakerne og felles opplevelser i et kollegium. Offisielle delegasjonsreiser er av en annen karakter: Her ligger formålet i relasjonsbygging mellom kirker og kompetansebygging på institusjonelt nivå, og som oftest også i kommunikasjons- og/eller påvirkningsarbeid. Sammensetningen av delegasjonene bør avspeile formålet.

---

² <https://www.lutheranworld.org/content/communion>

Når man setter sammen delegasjoner for solidaritetsbesøk fra Den norske kirke, bør følgende momenter vektlegges:

- Kjønnfordeling og alderssammensetning
- Både ordinerte og leke representanter. Representasjon på høyt nivå er som oftest viktig
- Kompetanse om landsituasjon, religiøst landskap og evt. tema må ivaretas
- En dedikert kommunikasjonsperson med ansvar for kommunikasjon under og etter reisen
- Én eller flere i delegasjonen bør ha spesielt ansvar for oppfølging av relasjoner og av tema, kommunikasjon og evt. påvirkningsarbeid som skal gjøres i etterkant.

Størrelsen på delegasjoner kan også variere. Ved reiser som har som formål å følge opp en bestemt sak eller situasjon, eller å bygge kompetanse på institusjonelt nivå, kan en mindre delegasjon i mange tilfeller være hensiktsmessig. En delegasjon på 4-6 personer gir mer fleksibilitet og mulighet for å gå mer i dybden ved å legge til rette for en annen type møter og relasjonsbygging enn ved en større delegasjon.

Forberedelse i Norge

I planlegging av og forberedelse til reisen anbefales det å:

- Konsultere kirker som skal besøkes, om program
- Konsultere KN og SMM-organisasjoner i de tilfeller der de har arbeid i det aktuelle landet.
- Vurdere å søke kontakt med migrantmenigheter eller andre personer eller miljø fra det aktuelle landet som bor i Norge
- I den grad det er mulig, nyttiggjøre seg landekspertene i Norge, forhøre seg med ulike miljø som kjenner landet.

Program for besøket

I den grad det er mulig, anbefales det å inkludere i programmet:

- I tillegg til lutherske kirker bør man søke å legge inn besøk til de økumeniske kirkerådene, og gjerne også ulike kirkesamfunn og diakonale aktører
- Møter med representanter for ikke-kristne tros- og livssynssamfunn, både majoriteter og minoriteter
- Representanter for menneskerettighetsorganisasjoner og annet sivilsamfunn, myndighetsrepresentanter, akademiske institusjoner etc.

Praktiske råd

- Vurdering av *egen sikkerhet* har en selvsagt prioritet både ved valg av reisested og under reisen, både for deltakernes skyld og også for ikke å påføre vertskapet ekstra risiko eller merarbeid.
- Vurdering av konsekvenser av besøket for dem man besøker: Kan et besøk gjøre de man besøker, mer utsatt for sikkerhetstrusler?
- Er en høy eller lav offentlig profil på besøket hensiktsmessig for dem man besøker? Dette må vurderes både opp mot sikkerhet, hvorvidt en høy profil vil lette eller hindre påvirkning av beslutningstakere etc. Dersom besøket har en lav profil, må deltakerne også informere familie og venner om dette.
- Å innhente best mulig informasjon om konteksten man skal besøke, vil som oftest ha stor betydning både for sikkerhet og eget utbytte og spille en positiv rolle for relasjonen til dem man møter.
- Kultursensitivitet: Å sette seg inn i, og følge, skikk og bruk og grunnleggende kulturelle koder dit man skal, er vesentlig. Er man usikker på om noe er ok, så spør eller la være å gjøre det. Dette gjelder for eksempel å ta bilder.

Etterarbeid/ oppfølging

Hvordan man ønsker å anvende besøket i kommunikasjon, påvirkningsarbeid osv. bør vurderes allerede i planleggingen, og ressurser settes av til dette. Men under reisen kan også nye muligheter fremkomme når det gjelder for eksempel nettverk, nye kontakter og muligheter for påvirkningsarbeid.

Gjenbesøk

Som hovedregel bør det tenkes inn et gjenbesøk til Norge etter et solidaritetsbesøk, for eksempel ett eller to år etter. Gjenbesøk kan gi mulighet for å følge opp samtaler og eventuelle samarbeidstiltak. Besøk fra kirker i utsatte situasjoner kan gi gode muligheter for dialog med myndigheter og andre aktuelle aktører i Norge. For kirkeledere i særlig krevende situasjoner kan slike reiser også ha en verdi i det å få et pusterom fra det man står i til daglig.

3. Prioriteringer av delegasjonsreiser fra Den norske kirke 2019-2021

I «Strategi for Mellomkirkelig råds arbeid for tros- og livssynsfrihet», vedtatt i september 2019 (MKR 19/18), er Midtøsten og Sør-Asia (India, Pakistan og Sri Lanka) valgt som geografiske fokusområder for arbeidet for trosfrihet. Begrunnelsen for dette valget er både de historiske og nåværende båndene Mellomkirkelig råd har til disse landene, og de krevende situasjonene mange av dem står i når det gjelder restriksjoner på trosutøvelse. Disse landene vil derfor være viktige prioriteter i den gjeldende planen. I tillegg er det andre land hvor Mellomkirkelig råd også har sterke bånd til kirkene, og hvor disse står overfor utfordringer på andre områder, enten det er fattigdom, ulikhet, vold, konflikt, korrupsjon eller annet, og hvor kirkene kan være utsatte, men også ofte strategisk plassert til å skape forandring.

Nedenfor foreslås land som bør prioriteres for delegasjonsreiser fra Mellomkirkelig råd/Den norske kirke i årene 2019-2021. En slik plan vil være et viktig planleggingsverktøy, men vil likevel kunne revideres ved uforutsette endringer. Dialog med KV, LVF, KN og andre partnere vil alltid stå sentralt i planlegging av reiser, og det understrekes at endringer i denne planen vil kunne gjøres etter konsultasjoner og grundige vurderinger av konkrete situasjoner og nye forespørsler.

Syria (2019, alternativt 2020)

Mellomkirkelig råd har fulgt utviklingen i Syria siden krigens start i 2011 gjennom Kirkens Nødhjelps og Kirkenes verdensråds arbeid, og bidro blant annet til studien «The Protection Needs of Minorities from Syria and Iraq» i 2016. Den norske kirkes menigheter har deltatt i forbønn og innsamling til KNs humanitære arbeid i Syria og for syriske flyktninger. Den ortodokse hjelpeorganisasjonen GOPA-DERD har sterke relasjoner til Norge, og Mellomkirkelig råd har blitt invitert til å komme på besøk, men har foreløpig ikke hatt anledning til å foreta et offisielt besøk.

Sri Lanka (2019, alternativt 2020)

Mellomkirkelig råd har fulgt Kirkerådet i Sri Lanka og støttet deres engasjement for freds- og forsoningsarbeid siden 1990-tallet. Stig Utne har hovedansvaret for denne kontakten på vegne av MKR, og Einar Tjelle deltok på et besøk i 2017. Sri Lanka er også et land hvor Det norske menneskerettighetsfond har et økende engasjement, og MKR bidrar med å knytte kontakter mellom Fondet og deres støttemottakere og kirkelige aktører. I den nåværende ustabile politiske situasjonen er dette viktig.

Zimbabwe (2019, alternativt 2020)

Det økumeniske kirkerådet i Zimbabwe, som lenge var preget av økonomisk krise og svake styringsstrukturer, er revitalisert med ny ledelse etter 2016, og har i tiden etter Mugabes fall i slutten av 2017 tatt en lederrolle i det sivile samfunn og i arbeidet for å stille landets ledelse ansvarlig overfor befolkningen. Kirkens Nødhjelp har vært en av partnerne som har støttet Kirkerådet også gjennom den vanskelige tiden, og støtter fortsatt både dem og andre sivilsamfunnsaktører i Zimbabwe som jobber for ansvarlig styring og ressursfordeling. Mellomkirkelig råd følger situasjonen i landet og kirkerådets arbeid tett og ønsker å bidra til et konstruktivt norsk engasjement overfor Zimbabwe, i en tid preget av økonomisk, sosial og politisk krise.

Brasil (2020)

Den lutherske kirken i Brasil er en av Den norske kirkes tre søsterkirker, og det er en tett kontakt mellom de to kirkene, som også inkluderer kirkelige utdanningsinstitusjoner. I tillegg har Sjømannskirken fast og langvarig tilstedeværelse i Brasil. Brasil gjennomgår dramatiske endringer, og etter valget av høyrepopulisten Jair Bolsonaro som president i 2018, er mange usikre på fremtiden. I denne situasjonen er det naturlig for Mellomkirkelig råd å benytte oss av de kontaktene vi har i landet, for å bedre forstå hva som skjer her.

India (2020)

India har valg i 2019, og det hindunasjonalistiske regjeringspartiet BJP ligger an til å beholde makten. India er på den ene siden preget av sterk vekst og framgang på mange områder, på den andre siden av vold mellom grupper, noe som ikke minst går ut over kasteløse (daliter), muslimer, kristne og andre minoriteter. Den norske regjeringen har i 2019 kommet med en ny strategi for samarbeidet med India som legger vekt på økt næringslivssamarbeid, blant annet innenfor fornybar energi, men som er svakere på menneskerettigheter. Mellomkirkelig råd har fulgt India blant annet gjennom Det norske menneskerettighetsfond, det norske dalit-solidaritetsnettverket og kontakten med det økumeniske kirkerådet i India, som vi blant annet tilrettela et besøk for i 2017 da de presenterte en rapport om trosfrihetssituasjonen i landet foran FNs landgjennomgang (UPR) av India.

Andre land som bør vurderes for 2020/2021:

Irak, Palestina/Israel, Libanon, Russland.

Aktuelle gjenbesøk/besøk til Den norske kirke:

Pakistan (2019)

Det er ønskelig at besøket til Church of Pakistan i 2017, der preses og Mellomkirkelig råds generalsekretær deltok sammen med Kirkens Nødhjelp, følges opp med et gjenbesøk hvor samtaler fra dette besøket kan følges opp. Det kan undersøkes om dette kan kombineres med NMS' lederkonferanse i november 2019.

For Syria, Sri Lanka og Zimbabwe bør det vurderes gjenbesøk i 2020/2021; for India og Brasil i 2021/2022.

Reiser koordinert av andre:

I tillegg til reiser koordinert av Mellomkirkelig råd, kommer reiser som arrangeres av andre, som har preg av offisielle besøk fra Den norske kirke, og hvor Mellomkirkelig råd deltar. I 2019 deltar generalsekretæren blant annet på Bispemøtets besøk til Egypt og på besøk til den ortodokse kirken i Etiopia sammen med preses, den siste invitert av KN.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Skriv inn teksten her